

**ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

**Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і психології початкової освіти**

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

«Психологія вікова й педагогічна»

Код дисципліни	ОК 16
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Нормативна
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма	Початкова освіта та мова і література (англійська)
Обсяг дисципліни	3 кредитів ECTS (90 академічних годин. 40 аудиторних)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форми контролю	Екзамен

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Тихонова Альона Петрівна, доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Контактний телефон	099 217 83 58
E-mail:	alenaplugina@gmail.com
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=YDvk_C0AAAAJ&hl=ru ORCID 0000-0001-6463-4553
Консультації	Середа, 14.00-16.00

м. Глухів, 2022 рік

1. Анотація курсу

Місце даної дисципліни в програмі навчання:

Навчальна дисципліна «Вікова й педагогічна психологія» передбачає не тільки забезпечення системи психологічних знань у студентів, а й формування системи психологічних умінь, на яких ґрунтується професійна діяльність психолога. Засвоєння законів вікового психічного розвитку особистості в онтогенезі дозволяє конструювати ситуації та власні впливи з врахуванням індивідуальних варіантів реалізації цих законів, розвиває професійне мислення, психологічну компетентність та рефлексивні здібності. Йдеться також про формування у студентів умінь та навичок психологічної діагностики та профілактичної роботи з метою організації здорового способу життя.

Мета вивчення курсу: є ознайомлення студентів з закономірностями розвитку психіки людини на кожному віковому етапі, озброєння студентів знаннями щодо закономірностей та особливостей навчання і виховання дітей різного віку, розкриття механізмів розвитку особистості під дією цілеспрямованих педагогічних впливів. Сформувані знання студентів про закономірності психічного розвитку людини на різних вікових етапах її життя, про психологічні закономірності навчання та виховання дітей різного віку, про психологічні особливості професійної діяльності вчителя технологій. На основі цих знань навчити студентів здійснювати науковий і методичний підхід до процесу навчання та виховання учнів, розвинути вміння розуміти внутрішній світ дитини, вміти визначати потенційні можливості її розвитку, правильно прогнозувати її поведінку і дії в процесі праці. Також метою є формування і розвиток професійної психологічної культури особистості й праці майбутніх вчителів технологій, як фахівців своєї справи, а також як майбутніх батьків.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

1. Ознайомити студентів з основами поняттями, принципами, концепціями вікової та педагогічної психології.
2. Висвітлити специфіку психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості та основні психологічні закономірності процесу навчання та виховання.
3. Сформувані розуміння природи та основних форм виявлення особливостей психічного розвитку людини на кожному віковому етапі.
4. Навчити аналізувати причини виникнення тих чи інших психологічних особливостей дитини, що допомагають прогнозувати її поведінку.

Міждисциплінарні зв'язки: Вікова й педагогічна психологія має міждисциплінарний характер і базується на теоретичних напрацюваннях і практичному досвіді інших навчальних дисциплін – філософія, психологія, соціологія, педагогіка, психологія особистості.

У результаті вивчення пропонованого освітнього компонента здобувач повинен набути таких **компетентностей та програмних результатів навчання.**

Інтегральна компетентність	Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризують комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
Фахові компетентності (СК)	СК 4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з

	учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність. СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій. СК-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти. СК 10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами. СК 11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.
Програмні результати навчання	ПР-02. Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах. ПР-03. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання. ПР-08. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування. ПР-12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування. ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу. ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

	ПР-16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.
--	--

Попередні компетентності, необхідні для вивчення освітнього компонента:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Опорні конспекти лекцій; навчальні посібники, підручники; тексти наукових текстів для практичних занять, інтернет.

2. Організація навчання

Навчально-тематичний план (денна/заочна форма навчання)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекційні заняття (д.ф./з.ф.)	практичні заняття (д.ф./з.ф.)	СРС (д.ф./з.ф.)
Змістовий модуль 1. Вікова психологія як наука і навчальний предмет.			
Тема 1. Місце вікової психології в системі наукового знання.	2/0	2/2	2/4
Тема 2. Витоки вікової психології як науки.	1/0	1/0	4/4
Тема 3. Закономірності психічного розвитку в онтогенезі.	1/2	1/0	2/4
Змістовий модуль 2. Психічний розвиток особистості на різних вікових етапах.			
Тема 4. Психічний розвиток від дня народження до трьох років.	2/0	2/0	2/4
Тема 5. Психічний розвиток у період 3–6 (7) років.	2/0	2/2	2/4
Тема 6. Становлення особистості в молодшому шкільному віці.	1/2	1/0	4/6
Тема 7. Особливості психічного розвитку учнів середнього шкільного віку.	1/0	1/0	4/6
Тема 8. Психологія старшокласників.	1/0	1/0	2/6
Змістовий модуль 3. Основи педагогічної психології			
Тема 9. Місце педагогічної психології в системі наукового знання.	2/0	2/0	4/6
Тема 10. Короткий історичний нарис виникнення і становлення педагогічної психології.	2/0	2/0	4/6
Тема 11. Закономірності навчального процесу.	1/0	1/2	4/6
Тема 12. Психологія учіння.	1/0	1/0	4/6
Тема 13. Закономірності виховного впливу.	1/0	1/0	4/6
Тема 14. Психологія особистості вчителя і закономірності педагогічної діяльності.	1/2	1/0	4/6

Тема 15. Психологія педагогічного спілкування й колективу.	1/0	1/0	4/6
Разом за семестр	20/6	20/4	50/80

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З метою **поточного контролю** використовуються такі форми: заслуховування доповідей та повідомлень на практичних заняттях, виконання практичних занять – індивідуальних, в парах та групових, термінологічні диктанти, тести, написання та аналіз конспектів уроків, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Для контролю самостійної роботи: тестування, анотації опрацьованих першоджерел, підготовка есе, підбір відео, аудіо та текстового матеріалу за визначеною темою.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання:

- поточні контрольні роботи;
- підсумкові тести;
- есе, анотації й інші творчі роботи;
- студентські презентації;
- активність на семінарських заняттях.

Політика курсу:

1. Викладання курсу, контроль й оцінювання знань і вмінь студентів спрямовані на **дотримання вимог академічної доброчесності** і здійснюються у відповідності з чинними положеннями щодо навчального процесу .

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації

Викладання курсу спрямоване на дотримання усіх академічних свобод.

2. **Здобувачі вищої освіти несуть особисту відповідальність** за випадки порушення вимог академічної доброчесності, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброочесності вперше – бали, зараховані студентів/студентці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброочесності може призвести до анулювання усіх нарахованих за курс/модуль/тему балів.

3. У зв'язку з потенційно несприятливою епідемічною ситуацією викладач має право не допустити студента на заняття якщо у викладача або інших слухачів курсу виникне обґрунтована підозра, що студент хворий на респіраторне чи будь-яке інше захворювання, що загрожує комусь із учасників навчального процесу. Разом з тим кожен слухач курсу, а також викладач зобов'язується проявляти соціальну відповідальність і у випадку виявлення у себе симптомів хвороби або підозр щодо контактів з інфікованими особами – самоізолюватись та звернутись по допомогу до лікаря чи відповідних служб. У цілому – дотримуватись вимог МОЗ України щодо такого роду випадків.

4. Відвідування аудиторних занять – обов’язкове, за винятком хвороби чи інших нездоланих обставин.

4.1. У випадку пропущених занять із поважних причин студент має право, а викладач зобов’язується надати йому можливість виконати всі або деякі (за бажанням студента) не виконані внаслідок такого пропуску завдання. Винятками можуть бути обставини, що пов’язані з неможливістю виконання таких завдань через брак часу (наприклад у зв’язку з завершенням навчального процесу) або у зв’язку зі специфікою самого завдання тощо. В такому разі викладач та студент повинні керуватись вказівками прописаними в правилах навчального процесу щодо такого роду випадків.

4.2. У випадку пропущених занять без поважних причин студент має право на виконання завдання, однак, зважаючи на недотримання термінів виконання завдання має змогу отримати 80% від максимальної оцінки за відповідне завдання. Оскільки своєчасність виконання завдання є одним із критеріїв оцінювання завдання.

5. Запізнення на заняття не вітається, але здобувач вищої освіти допускається до заняття за умови, що не привертає зайвої уваги до себе та не заважає іншим учасникам навчального процесу.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

За школою ECTS	За 100 бальною шкалою ECTS	Значення оцінки за рівнями сформованості ЗК, ФК, ПРН
A	90-100	Високий рівень володіння сформованими компетентностями, ПРН
B	82-89	Достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
D	64-73	Середній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
E	60-63	Рівень оволодіння ЗК, ФК, ПРН нижче середнього
FX	35-59	Низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН
F	1-34	Дуже низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ з курсу «Психологія вікова й педагогічна»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Середньо зважений бал, що формує інтервальну шкалу	Оцінка ECTS	Оцінка / критерії оцінки
90-100	4,51-5,00	A	«Відмінно»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв’язки, самостійно наводити приклади, продукувати ідеї, визначати прикладні напрямки використання теоретичного матеріалу; 2) виконання завдань з незначною кількістю неістотних помилок (однією-двома).

82-89	4,01-4,50	B	«Добре»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача; 2) переважає творчий виклад інформації (над репродуктивним); 3) виконання завдань вище середнього рівня: з кількома (трьома-чотирма) незначними помилками.
74-81	3,50-4,00	C	«Добре»: 1) знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з допомогою викладача; 2) переважає репродуктивний виклад інформації; 3) середній рівень виконання завдань : з незначною кількістю (трьома-чотирма) суттєвих помилок.
64-73	2,83-3,49	D	«Задовільно»: 1) домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; 2) знання основної термінології; 3) виконання завдань нижче середнього рівня: з домінуванням незначних помилок, як домінуючих, над істотними.
60-63	2,51-2,75	E	«Задовільно»: 1) домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології; 2) виконання завдань "нижче середнього" задовольняє мінімальні вимоги (репродуктивне відтворення вихідного інформаційного масиву навчальної дисципліни: ключових понять, принципів тощо).
35-59	2,00-2,50	FX	«Незадовільно» (з можливістю повторного перекладання): 1) фрагментарне засвоєння матеріалу; його повторне відтворення відбувається з аналогічними помилками виконання завдань з правом повторного перекладання навчальної дисципліни; 2) безсистемне репродуктивне відтворення вихідного її інформаційного масиву: ключових понять, принципів тощо.
0-34	0,00-1,99	F	«Незадовільно» (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): 1) дуже низький рівень засвоєння матеріалу: відсутні елементарні уявлення про інформаційний масив та його призначення; 2) спорадичне, механічне репродуктивне відтворення окремого вихідного інформаційного масиву: ключових понять, принципів.

ЖЕРЕЛЬНА БАЗА

Основна література

1. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Педагогічна психологія: навч. посібник К.: ЦНЛ, 2006. 248 с.
2. Варій М.І. Загальна психологія.: підручник (рекоменд. МОН) К.: ЦУЛ, 2009.
3. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для ВНЗ / О.Г. Видра ; Міністерство освіти і науки України ; Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 111 с.
4. Власова О.І. Педагогічна психологія: навч.посібник. К.: Либідь, 2005. 400 с.
5. Корчакова Н. В. Психологічні основи дитячої самопрезентації: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 288 с.

6. Кутішева В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: навч. посібник К.: Каравела, 2009. 448 с.
7. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія.: навч. посіб. К: Каравела, 2016. 264 с. (Рекомендовано МОН України.).
8. Максименко С. Д. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 200 с.
9. Поліщук В.М. Виховання особистості: повсякдення і стереотипи. Глухів, 2004.
10. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія. Суми, 2005. 220 с.
11. Поліщук В.М. Криза 13 років: феноменологія, проблеми. Суми, 2007.
12. Поліщук С.А. Вольовий розвиток дітей молодшого шкільного віку. Суми, 2005.
13. Савчин М. В. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 344 с.
14. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К. : Академвидав, 2007. 424 с.
15. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія : навч. Посібник К. : Академвидав, 2009. 360 с.
16. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія : навч. посібник. Київ: Центр учб. літ., 2018. 375 с.
17. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник. К.: Каравела, 2008. 400 с.
18. Степанов О.М. Педагогічна психологія : навч. Посібник К. : Академвидав, 2011. 414 с.
19. Токарева Н.М., Шамне А.В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник Київ, 2017. 548 с.

Допоміжні джерела інформації

1. Александров Ю.В. Психологія розвитку: навч. посіб. Х.: ФОП Панов А.М., 2015. 336 с.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч.посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посібник. К. : Либідь, 2005. 400 с.
4. Гуцало Е.У Психологія вікового розвитку особистості. Курс лекцій Кіровоград: ТОВ „Імекс ЛДТ”, 2010. 216 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.
6. Павелків Р. В. Короткий довідник з дитячої психології. Рівне, 2008. 55 с.
7. Плугіна (Тихонова) А. П. Теоретико-методичні засади розвитку критичного мислення у молодших школярів. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи : Збірник наукових праць. Вип. 2(8), 2022. С. 35-41
8. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістовні модулі, інформаційне забезпечення) : Навчально-методичний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 330 с.
9. Потапчук Л. В. Педагогічна психологія: Метод. рек. для студ. спец. "Психологія". Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Психол. ф-т. Каф. пед. та вік. психології. Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 88 с.